FİNANSAL FAİR PLAY YAPTIRIMLARININ SPORTİF BAŞARI ÜZERİNE ETKİSİ

Arş. Gör. Türker TEKER[*]
Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Yaşar GÖK[**]

ÖZET

21. yüzyılla birlikte futbol müsabakaları, güzel vakit geçirmeyi amaçlayan bir aktivite olmanın ötesine geçerek, tüm paydaşlar için ticari kaygısı yüksek bir sektör haline gelmiştir. Sporculara ödenen yüksek maaşlar, firmaların yüksek bedellerle sponsorluk yarışına girmeleri, yayın gelirleri, turnuva ödülleri vb. bir arada düşünüldüğünde sektörün ekonomik değeri her geçen yıl büyümektedir. Ancak, kulüplerin mali denklikten uzaklaşma eğilimleri de artış gösterebilmektedir. Bu noktada UEFA tarafından 2009 yılı itibariyle Finansal Fair Play yönetmeliği hazırlanmış ve bu yönetmelik 2010 yılı Haziran ayından uygulamaya konulmuştur. Bu uygulama dahilinde kulüplerin mali tabloları izlenmekte, borçlulukları takip edilmekte ve gelirinden daha fazla gideri olan kulüplere, belirlenen kriterler doğrultusunda yaptırımlar uygulanmaktadır. Bu çalışmada, UEFA tarafından futbol kulüplerine uygulanan Finansal Fair Play yaptırımlarının kulüplerin sportif başarısı üzerine etkisi incelenmiştir. 2012-2018 yılları arasında 15 farklı ülkenin kulüplerine uygulanan 46 yaptırım tespit edilmiş, daha ağır nitelikte olan 31 yaptırım araştırmaya dahil edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre Finansal Fair Play yaptırımları, kulüplerin ulusal lig müsabakalarındaki sportif başarıları üzerinde anlamlı bir değişim yaratmamaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Finansal Fair Play, UEFA, Sportif Başarı, T-testi*

JEL Kodları: *Z21, Z23, G32.*

THE EFFECT OF FINANCIAL FAIR PLAY SANCTIONS ON SPORTIVE SUCCESS

ABSTRACT

With the 21st century, football competitions have gone beyond being an activity aimed at having a good time, becoming a sector of high commercial concern for all stakeholders. Taken together, high salaries paid to athletes, companies entering the sponsorship race with high prices, broadcast revenues, tournament awards and etc., the economic value of the sector is growing every year. However, the

[*] Süleyman Demirel Üniversitesi, İİBF, Bankacılık ve Finans Bölümü, turkerteker@sdu.edu.tr
[**] Süleyman Demirel Üniversitesi, İİBF, Bankacılık ve Finans Bölümü, ibrahimgok@sdu.edu.tr

tendency of clubs to move away from financial equivalence may also increase. At this point, the Financial Fair Play regulation was prepared by UEFA as of 2009, and this regulation was put into practice as of June 2010. Within the scope of this regulation, the financial statements of the clubs are monitored, their indebtedness is observed, and various sanctions are applied to the clubs which have more expenses than their income. In this study, the effects of Financial Fair Play sanctions on the sporting success of football clubs were examined. We identified 46 sanctions applied to the clubs of 15 different countries between 2012-2018, and 31 more severe sanctions were included in the study. According to the findings, Financial Fair Play sanctions do not create a significant change on the sporting success of clubs in national league competitions.

Keywords: *Financial Fair Play, UEFA, Sportive Success, T-test*

JEL Classification: *Z21, Z23, G32*

1. GİRİŞ

21. yüzyılda spor, sağlıklı ve zinde kalmak, hoş vakit geçirmek gibi bireysel amaçların yanı sıra, maddi olarak büyük ödüller ve ticari kaygılar içeren, medya, reklam, sağlık, gıda gibi birçok sektörle doğrudan bağlantıya sahip, takım veya bireysel olarak yapılan profesyonel bir iş olarak kabul edilmektedir. Ticari kaygıların ortaya çıkması ve paylaşılan pastanın her geçen gün büyümesiyle birlikte sporun özündeki zerafet ve karşılıklı saygının da çağın gerekleriyle doğru orantılı olarak ikinci plana itildiği görülmektedir. Fair play kavramı, İngilizce sözlük anlamı olarak adil, dürüst, ilkeli oyun anlamına gelmektedir (Cambridge University Press, 2019). Detaylı açıklandığında Fair Play, kurallara bağlı, haksız avantaj elde etme girişiminde bulunulmayan, rakibin dezavantajlarından haksız ve adil olmayan şekilde yararlanma gayesi gütmeyen, spordaki tüm güzellikleri kendi takımın ya da rakip takım ayrımı yapmaksızın takdir etmeyi ilke olarak benimsemiş kavram olarak açıklanabilir (Pehlivan & Ferhan, 2004, s. 49). Fair Play; Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi'ne göre, dürüst oyun ve dürüst davranış olarak tanımlanmakla beraber esasen gerçek üstü davranış anlamına gelmektedir. Etik davranış, kuralları dürüstlük ve saygı göstererek uygulamaktır. Fair Play ise buna ilave olarak kişisel çıkar ve hırsları engelleyip, yaşamda üstün insan ruhunu ortaya koymaktır (Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi, 2019). Finansal Fair Play ise, Avrupa Futbol Federasyonları Birliği (Union of European Futbol Associations, UEFA) tarafından tesis edilen ve Avrupa futbol kulüplerinin finansal yapılarına disiplin ve rasyonelliği getirmeyi amaçlayan bir düzenlemedir (Peeters & Szymanski, 2014, s. 345).

Bu çalışmada Finansal Fair Play kapsamında UEFA tarafından kulüplere uygulanan yaptırımların, futbol kulüplerinin sportif başarısı üzerine etkisi incelenmektedir. Sportif başarı kıstası olarak kulüplerin ulusal lig mücadelesinde göstermiş oldukları performans ve maç başı puan ortalamaları ele alınmıştır. Veri seti zaman aralığı olarak, Finansal Fair Play yaptırımlarının uygulanmaya başladığı ilk günden 2018 yılı sonuna kadar uygulanan tüm yaptırımlara ait bilgiler

derlenmiştir. Elde edilen toplam 46 Finansal Fair Play yaptırımına ait bilgilere çalışmada yer verilmiştir. Çalışma Finansal Fair Play kavramının teorik çerçevesinden öte sportif başarı üzerine olan yansımasını ele alması yönüyle özgün bir değer taşımaktadır.

2. FİNANSAL FAIR PLAY KAVRAMININ DOĞUŞU VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

UEFA, merkezi İsviçre'nin Nyon kentinde bulunan, Avrupa'daki 55 ulusal federasyonun üzerinde şemsiye kuruluş işlevine sahip bir kurum olup amaç ve işlevini, Avrupa futbolundaki tüm sorunları ele almak, futbolu bir birlik, dayanışma, barış, anlayış ve dürüst oyun ruhuna bağlı olarak dil, din, politika ayrımı yapmaksızın teşvik etmek olarak tanımlamıştır (UEFA, 2019a).

Finansal Fair Play, ilk olarak 2009 yılında UEFA Yürütme Komitesinin onayı ile birlikte literatüre girmiş bir kavramdır. Tüm futbol ailesinin desteğini alan ve ilki 2010 yılında hazırlanan Finansal Fair Play yönetmeliği, 2012, 2015, 2018 yıllarında yeniden yayınlanmış olup periyodik olarak güncellenmektedir.

Finansal Fair Play kuralları, kulüplerin finansal yapılarını daha dayanıklı hale getirmeyi ve diğer endüstrilerden futbol endüstrisine aktarılan fonların kontrol altında tutulması ile adil rekabet ortamı tesis etmeyi amaçlamaktadır (Saban & Demirci, 2016, s. 27). Bir futbol kulübünün UEFA lisansı alabilmesi için 4 farklı grupta sınıflandırılmış kriterlere uyumlu olması gerekmekte olup, bunlar; sportif, personel-idari, hukuki ve mali kriterler olup, Finansal Fair Play uygulaması bu kriterler içindeki "Mali Kriterler" bölümünü oluşturmaktadır (Özevin, 2016). UEFA'nın, Avrupa'daki futbol kulüplerinin tabi olacağı mali kriterleri açıklayan kurallar bütünü olarak 2010 yılında yayınladığı "Finansal Fair Play" kurallarının ilk uygulamalarına 2011 yılında başlanmıştır (Tutar, 2018, s. 129).

UEFA (2019b), Finansal Fair Play'in amaçlarını 6 maddede açıklamaktadır;

• Kulüplerin ekonomik ve finansal yeteneklerini geliştirmek, şeffaflıklarını ve güvenilirliklerini artırmak,

• Alacaklıların korunmasına gerekli önemi vermek ve kulüplerin çalışanlar, sosyal/vergi makamları ve diğer kulüplere karşı olan yükümlülüklerini zamanında yerine getirmelerini sağlamak,

• Kulüp futbolunun finansmanında daha fazla disiplin ve rasyonellik sağlamak,

• Kulüpleri kendi gelirleri temelinde faaliyet göstermeye teşvik etmek,

• Futbolun uzun vadeli yararına sorumlu harcamaları teşvik etmek,

• Avrupa kulüp futbolunun uzun vadeli uygulanabilirliğini ve sürdürülebilirliğini korumaktır.

Finansal Fair Play, kulüplerin ekonomik anlamda daha kurumsal ve şeffaf yönetilebilmesi adına bazı katı kurallar ve kısıtlamalar getirmektedir. Bu doğrultuda, kulüp başkanlarının kulübe borç vermesi

ve kulüp adına şahsi harcama yapması, futbolculara vadesi geçmiş borçların bulunması, futbolculara yapılacak yıllık ödemelerin toplam gelirin %70'ini aşması, öz sermayenin eksi bakiye olması Finansal Fair Play kuralları çerçevesinde yasaklanmaktadır (Şen, 2014).

Finansal Fair Play kapsamında belirlenen kriterlerin sağlanmaması durumunda uygulanacak yaptırımlar da yine UEFA tarafından belirlenmiştir. Bu çerçevede, temel şartlar, gösterge şartları ve ek gösterge olarak üç başlık bulunmaktadır (Tutar, 2018, s. 132);

- *Temel şartlar*, denk hesap ve işletmenin devamlılığı olarak belirlenmiş olup, bu şartların sağlanmaması durumunda, para cezası, puan silme, UEFA gelirlerine el koyma, transfer yasağı, UEFA maçlarında kadro kısıtlaması ve UEFA turnuvalarından men yaptırımları uygulanmaktadır.

- *Gösterge şartları,* eksi özsermaye durumunda bulunmamak ve vadesi geçmiş borç olmaması olarak belirlenmiştir. Bu şartların oluşmaması durumunda ileriye dönük 1 yıllık olarak bütçelenmiş finansal bilgiler kulüplerden istenir.

- *Ek gösterge* ise çalışan maaşlarının, gelirlerin %70'ini aşması ya da cari borçların cari dönem net gelirlerinin %100'ünü aşması durumunda kulüplerden ek bilgi ve belge talep edilmesi sonucunu doğurur.

Finansal Fair Play, uygulamaya konulduğu günden bu yana Avrupa'daki tüm futbol kulüpleri için özgürce harcama yapma konusunda sınırlayıcı unsur olarak gözükmektedir. Gerek UEFA organizasyonlarına katılımın engellenmesi, gerek ağır para cezaları kulüpleri finansal durumlarını kontrol altına almak adına baskılamaktadır. Ayrıca Finansal Fair Play kapsamında uygulanan bazı yaptırımlar, kulüplerin ulusal ligdeki rekabet gücü üzerinde de olumsuz yönde etki etme potansiyeli taşıdığından, Avrupa kupalarına katılma iddiası olmayan kulüplerin de bu nedenle Finansal Fair Play yaptırımlarından korunabilmek adına ekonomik anlamda iyileşme kaydetmeleri zorunluluğu doğmuştur. Örneğin, Finansal Fair Play kapsamında uygulanan transfer yasağı yaptırımı, kulüplere kadro kurma aşamasında zorluk oluşturduğundan ulusal ligde de daha sınırlı kadroyla mücadele etme durumunu doğurmaktadır.

3. TÜRK KULÜPLERİNİN FİNANSAL FAIR PLAY İLE İMTİHANI

Finansal Fair Play kapsamında 2011 yılından itibaren UEFA'ya bağlı federasyonlar altında mücadele eden birçok takım çeşitli yaptırımlara maruz kalmıştır. Bu yaptırımlar sayı itibariyle ele alındığında Türkiye Futbol Federasyonu bünyesindeki Türk Kulüpleri en çok ceza alan takımlardır (Fanatik, 2018). Bu durumun nedenlerini açıklayabilmek adına kulüplerin finansal tabloları, gelir-gider dengeleri, borçların aktiflere oranları irdelenmelidir. Türk kulüplerinin tüm bu finansal göstergeler bakımından Avrupa genelinde en sorunlu finansal tablolara sahip takımlar olması, verilmiş olan Finansal Fair Play cezalarını açıklayabilecek bir unsur olarak görülmektedir.

UEFA tarafından hazırlanan "The European Club Footballing Landscape 2017" raporuna göre (UEFA, 2019c);

- Avrupa'nın gelirine oranla en çok maaş ödeyen 5 ülkesinden biri Türkiye'dir.
- Avrupa'nın en büyük 2 ligi olan Premier Lig ve La Liga dışında net transfer harcamasında negatif pozisyonda en çok kulübe sahip olan ülke Türkiye'dir.
- Avrupa'nın en büyük 20 ligi arasında net karlılık sıralamasında negatif pozisyonda olan 3 ülkeden biri Türkiye'dir.
- Kulüplerin net borçların gelirlere oranında %123 ile Avrupa'nın en yüksek borçluluğa sahip liglerinden biri Türkiye'dir.

Öte yandan, Türk kulüpleri son 10 yılda gelirlerini %108 oranda artırarak yıllık gelirlerde 380 milyon Euroluk artış sağlamıştır. Bu rakam, gelirlerini en çok artıran ligler sıralamasında Türkiye'nin 7. durumda olduğunu ifade etmektedir (UEFA, 2019c, s. 51). Bu durum, Türkiye Ligi'nin gelir üretmek konusunda büyük sıkıntı yaşamadığını, aksine son yıllarda gelirlerinde büyük artış yaşandığını göstermektedir. Gelirler bu denli artmakta iken net borç miktarlarının artmaya devam etmesinde yönetimsel hataların, özensiz transfer harcamalarının etkili olduğu düşünülmektedir.

Türkiye'de son yıllarda yaşanan döviz dalgalanmaları da, gelirlerinin büyük bir bölümünü Türk Lirası olarak elde eden kulüplerde kur kaynaklı açık yaratmakta ve zararların bir kısmı bu nedenle oluşmakta olup, bu doğrultuda UEFA da Türk kulüplerinin bu konudaki talebini haklı bularak Finansal Fair Play gözetiminde bulunan Fenerbahçe'ye kur dalgalanması nedeniyle 2,5 milyon Euroluk esneklik tanımıştır (Milliyet, 2018a).

4. VERİ SETİ VE METODOLOJİ

Bu çalışmanın amacı UEFA Finansal Fair Play kuralları kapsamında yaptırımlara tabi tutulan kulüplerin, ulusal lig performanslarının bu yaptırımlardan ne ölçüde etkilendiğini belirlemektir. Finansal Fair Play kapsamında uygulanan yaptırımlar, en ağır cezadan hafife doğru, 'Avrupa Kupalarından Men', 'Transfer Yasağı', 'Kadro kısıtlaması ve Bütçe Denkliği' ve 'Para Cezası' şeklinde toplam 4 tip yaptırımdan oluşmaktadır. Finansal Fair Play yaptırımları, UEFA ve Kamuyu Aydınlatma Platformu gibi resmi yayın organlarının yanı sıra, haber sitelerinin internet sayfalarından yararlanılarak hazırlanmıştır. Tablo 1'de, Finansal Fair Play kapsamında 1 Ocak 2019'a değin UEFA tarafından yaptırım uygulanmış kulüpler, bu yaptırımların türü ve tarihleri ile ilgili yaptırımın derlendiği kaynak bilgisi yer almaktadır.

Tablo 1. Finansal Fair Play Yaptırımı Uygulanan Kulüpler

Ceza No	Takım	Ülke	Yaptırım	Tarih	Kaynak
1	FK Vardar	Makedonya	1 Yıl Avrupadan Men, 100 bin Euro para cezası	21.12.2018	Cnntürk (2018a)
2	Levski Sofya	Bulgaristan	1 yıl Avrupadan Men, 200 bin Euro para cezası	21.12.2018	Cnntürk (2018a)
3	Maccabi Tel Aviv	İsrail	3 Sezon sınırlı zarar ve başabaş hesap zorunluluğu, 1 milyon Euro para cezası	14.06.2018	Cnntürk (2018b)
4	Karabükspor	Türkiye	2 yıl Avrupa kupalarından Men	17.02.2017	Fanatik (2018)
5	Bursaspor	Türkiye	1 Yıl Avrupa kupalarından Men	22.12.2012	Fanatik (2018)
6	Gaziantepspor	Türkiye	1 Yıl Avrupa kupalarından Men	30.05.2012	Fanatik (2018)
7	Rubin Kazan	Rusya	1 Yıl Avrupa kupalarından Men	18.10.2018	Fanatik (2018)
8	Panathinaikos	Yunanistan	3 yıl Avrupa kupalarından Men ve 200 bin Euro para cezası	24.04.2018	Sporx (2018)
9	Panathinaikos	Yunanistan	1 Yıl Avrupa kupalarından Men	27.06.2013	Futbolingo (2013)
10	Malaga	İspanya	1 Yıl Avrupa kupalarından Men	21.12.2012	Sabah (2012)
11	Kızılyıldız	Sırbistan	1 Yıl Avrupa kupalarından Men	06.06.2014	Sporx (2014)
12	Dnipro	Ukrayna	1 Yıl Avrupa kupalarından Men	31.03.2016	Hürriyet (2016)
13	Targu Mureş	Romanya	1 Yıl Avrupa kupalarından Men	31.03.2016	Hürriyet (2016)
14	Inter Bakü	Azerbaycan	1 Yıl Avrupa kupalarından Men	31.03.2016	Hürriyet (2016)
15	Milan	İtalya	12 Milyon Euro para cezası, 2021'e kadar finansal durumun düzelmemesi halinde 1 yıl Avrupa kupalarından Men	14.12.2018	Milliyet (2018b)
16	Ekranas	Litvanya	1 Yıl Avrupa kupalarından Men	23.12.2014	Habertürk (2015)
17	Sion	İsviçre	1 Yıl Avrupa kupalarından Men	16.04.2018	Habertürk (2018)
18	Irtysh	Kazakistan	1 Yıl Avrupa kupalarından Men	16.04.2018	Habertürk (2018)
19	Inter	İtalya	20 milyon Euro para cezası, kadroda en fazla 21 oyuncu bulundurabilme	08.05.2015	UEFA (2015)

20	Roma	İtalya	6 Milyon Euro para cezası, kadroda en fazla 22 oyuncu bulundurabilme	08.05.2015	UEFA, (2015)
21	Monaco	Fransa	13 milyon Euro para cezası, kadroda 22 oyuncu bulundurabilme	08.05.2015	UEFA (2015)
22	Sporting Lisbon	Portekiz	2 milyon Euro Para cezası, kadroda en fazla 22 oyuncu bulundurabilme	08.05.2015	UEFA (2015)
23	Paris Saint Germain	Fransa	-60 milyon Euro para cezası, -Avrupa kupalarında kadroya 8'i altyapıdan olmak üzere 21 oyuncu yazabilme, -Bir sonraki sezon bütçe açığının 30 milyon Euroyu geçmemesi	06.05.2014	Ntvspor (2014)
24	Manchester City	İngiltere	60 milyon Euro para cezası	06.05.2014	Ntvspor (2014)
25	Rapid Bükreş	Romanya	1 Yıl Avrupa kupalarından Men	22.05.2013	Anadolu Ajansı (2013)
26	Braga	Portekiz	20.000 Euro para cezası	17.05.2015	Ntv (2015)
27	Botoşani	Romanya	15.000 Euro para cezası	17.05.2015	Ntv (2015)
28	Pas Giannina	Yunanistan	1 Yıl Avrupa kupalarından Men	27.06.2013	Futbolingo (2013)
29	Dinamo Moskova	Rusya	4 yıl Avrupa kupalarından Men	19.06.2015	Ntvspor (2015)
30	Blackburn Rovers	İngiltere	1 dönem Transfer Yasağı	15.12.2014	Habertürk (2015)
31	Leeds United	İngiltere	1 dönem Transfer Yasağı	15.12.2014	Habertürk (2015)
32	Nottingham Forest	İngiltere	1 dönem Transfer Yasağı	15.12.2014	Habertürk (2015)
33	Anzhi Mahackala	Rusya	2 Milyon Euro para cezası ve kadro kısıtlaması	17.05.2014	Cnntürk (2014)
34	Rubin Kazan	Rusya	6 Milyon Euro para cezası	17.05.2014	Cnntürk (2014)
35	Zenit	Rusya	12 Milyon Euro para cezası	17.05.2014	Cnntürk (2014)
36	Partizan	Sırbistan	1 Yıl Avrupadan Men	11.01.2017	Haberler.com (2017)
37	Dinamo Zagreb	Hırvatistan	Kadro kısıtlaması ve başabaş şartı, 200 bin Euro para cezası	20.05.2016	UEFA (2016)

38	Krasnodar	Rusya	Kadro kısıtlaması ve para cezası	8.05.2015	UEFA (2015)
39	Astana	Kazakistan	Kadro kısıtı ve para cezası	20.05.2016	UEFA (2016)
40	Beşiktaş	Türkiye	Avrupa kupalarından 1 yıl Men ve 200 bin Euro para cezası.	30.05.2012	Ntvspor (2012)
41	Beşiktaş	Türkiye	-2015/2016 sezonu için azami 20 milyon Euro, 2016/2017 sezonu için azami 10 milyon Euro zarar etme, -UEFA kadrosuna 2015/2016 sezonunda 22 oyuncu, 2016/2017 sezonunda 23 oyuncu dahil edebilme, -5,5 milyon Euro UEFA gelirlerine tedbir konulması (1,5 milyon Eurosu ceza, geri kalan 4 milyon Euro gidişata göre iptal edilebilmek üzere)	8.05.2015	KAP (2015)
42	Fenerbahçe	Türkiye	-2015/2016 sezonu için en fazla 30 milyon Euro, 2016/2017 sezonu için en fazla20 milyon Euro, 2017/2018 sezonu için en fazla 10 milyon Euro başabaş hesap açığı verilmesi, -2018/2019 sezonunda zarar etmeme, -UEFA kadrosuna 2016/2017 sezonunda 22 oyuncu, 2017/2018 sezonunda 23 oyuncu dahil edebilme, -Transfer harcamalarının, transfer gelirlerini aşmaması	20.05.2016	KAP (2016a)
43	Galatasaray	Türkiye	Avrupa kupalarından 1 yıl Men cezası (Gelecek 2 yıl için geçerli)	02.03.2016	Bbc (2016)
44	Galatasaray	Türkiye	-15 Milyon Euro para cezası -UEFA Kadrosuna 21 oyuncu yazabilme, -3 sene boyunca belirlenen zararı aşmama (2018/2019 sezonu -20 milyon Euro, 2019/2020 sezonu -10 milyon Euro, 2020/2021 sezonu borçsuzluk)	13.06.2018	Cnntürk (2018a)
45	Trabzonspor	Türkiye	2016/2017 sezonu için en fazla 20 milyon Euro zarar, 2017/2018 sezonu için en fazla 10 milyon Euro zarar	20.05.2016	KAP (2016b)

			etme (Ancak 2018-2019 için de kontrol devam edecektir), -2016/2017 sezonu için UEFA kadrosuna 22 oyuncu, 2017/2018 sezonu için 23 oyuncu yazdırılabilmesi, -UEFA gelirlerinin 2 milyon Eurosuna tedbir konulması (1 milyon Euro opsiyonel)		
46	Trabzonspor	Türkiye	-200 bin Euro Para Cezası, -Yılsonuna kadar gelir-gider dengesini en fazla -5.000.000 Euro seviyesine getirme zorunluluğu	16.05.2014	KAP (2014)

Toplamda 46 ayrı yaptırım kararı tespit edilmiş olup, bunlardan 31 tanesi veri setine dahil edilmiştir. Nitekim, bazı kulüplerin birden fazla yaptırıma uğraması durumunda yalnızca en ağır olan yaptırım veri setine dahil edilmiştir. Bunun yanı sıra, yalnızca para cezası içeren yaptırımlar da etkilerinin düşük olabileceği kanaatinden yola çıkarak veri setinin dışında bırakılmıştır. Bu kısıtlar çerçevesinde, veri setinde, Türkiye, Rusya, İspanya, Sırbistan, İtalya, Romanya, Azerbaycan, İngiltere, Ukrayna, Litvanya, İsviçre, Kazakistan, Fransa, Portekiz ve Hırvatistan'dan oluşan 15 ülkenin federasyonuna kayıtlı 31 farklı kulübe ait yaptırımlar yer almaktadır.

Çalışmada UEFA yaptırımlarına maruz kalmış kulüplerin bu yaptırımlardan ne ölçüde etkilendiğini ortaya koyabilmek adına, kulüplerin yaptırım öncesi ve yaptırım sonrasındaki sportif performansları karşılaştırılmıştır. Bu kapsamda yaptırım tarihi dönüm noktası olarak kabul edilerek, yaptırımdan önceki sezonun puan ortalamaları ile yaptırımdan sonraki sezonun puan ortalamaları karşılaştırılmıştır. Bunun için, sezonda elde edilen puan toplamı, maç sayısına bölünerek maç başına ortalama puan, hem yaptırım öncesi hem de yaptırım sonrası dönemler için ayrı ayrı elde edilmiştir. Yaptırımlara devre arasında karar verildiği durumlarda da yaptırım öncesi 1 yıllık puan ortalamaları ile yaptırım sonrası 1 yıllık puan ortalamalarının hesaplanması için, 2 ayrı sezonun 1.devre ve 2.devresinin birleştirilmesi yoluna gidilmiştir. Karabükspor kulübünün yaptırımdan önceki sezonun bir bölümünde alt ligde mücadele etmesi nedeniyle sadece yaptırım öncesindeki 17 maçlık yarım sezon hesaplamaya dahil edilmiştir. Puan ortalamaları hesabında yalnızca ulusal lig müsabakaları değerlendirmeye alınmıştır.

2018 yılının 2. yarısından itibaren verilen cezalara, ceza öncesi ve sonrası kıyaslaması yapmak için yeterli müsabaka verisi olmadığından veri setinde yer verilmemiştir. Bu nedenle, veri setinden çıkarılan kulüpler FK Vardar, Levski Sofya, Maccabi Tel Aviv ve Milan'dır. Yalnızca para cezasıyla

karşı karşıya kaldığı için veri setine dahil edilmeyen kulüpler ise, Braga, Botoşani ve Manchester City'dir. Ayrıca Litvanya 1. Liginde yer alan Ekranas kulübü de, UEFA yaptırımının ardından kulübün kapatılması nedeniyle veri setinden çıkarılmıştır. Galatasaray, Beşiktaş, Trabzonspor, Panathinaikos ve Rubin Kazan kulüpleri birden fazla yaptırımla karşı karşıya kaldığından, veri setine daha ağır olan yaptırım dahil edilmiştir.

Tablo 2. Yaptırımların Türleri

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Men Cezası	15	48,4	48,4
Transfer Yasağı	5	16,1	64,5
Hesap denkliği ya da kadro kısıtı	11	35,5	100,0
Toplam	31	100,0	

Tablo 2'de görüldüğü üzere, analize dahil edilen 31 Finansal Fair Play yaptırımının 15 tanesi men cezası, 5 tanesi transfer yasağı cezası, 11 tanesi hesap denkliği ya da kadro kısıtı cezasından oluşmaktadır.

5. ARAŞTIRMA BULGULARI

31 kulübün yaptırım öncesi ve sonrası puan ortalamaları elde edilerek oluşturulan veri seti, analizin parametrik ya da parametrik olmayan verilerle yapılması konusunda karar verebilmek adına, ilk olarak normallik testine tabi tutulmuştur. Sonuçlar Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Normallik Testi

	Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
	İstatistik	Frekans	Olasılık	İstatistik	Frekans	Olasılık
Yaptırım Öncesi Puan Ortalaması	0,128	31	0,200	0,948	31	0,137
Yaptırım Sonrası Puan Ortalaması	0,073	31	0,200	0,967	31	0,437

Buna göre, testlerin anlamlılık değerlerinin 0,05'ten büyük olması, verilerin normal dağılım sergilediğini ifade etmektedir. Bu nedenle analize parametrik testler ile devam edilmesi gerektiği ortaya konulmuştur.

Tablo 4. Yaptırım Öncesi ve Sonrası Puan Ortalamaları

	Ortalama	Veri Sayısı	Std. Sapma	Std. Hata
Yaptırım Öncesi Puan Ortalaması	1,7474	31	0,43347	0,07785
Yaptırım Sonrası Puan Ortalaması	1,6500	31	0,59430	0,10674

Tablo 4. incelendiğinde veri setinde yer alan 31 kulübün yaptırımlar öncesi puan ortalamaları 1,74, yaptırımlar sonrasında ise 1,65 olarak belirlenmiştir. Bu sonuç bize kulüplerin Finansal Fair Play yaptırımları sonrası toplam performans kayıplarının yaklaşık %5 düzeyinde olduğunu göstermektedir. Sportif başarıdaki bu kaybın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı bağımlı örneklemler t-testi ile araştırılmıştır.

Tablo 5. Bağımlı Örneklemler T-Testi Sonuçları

	Eşleştirilmiş Farklılıklar					t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık
	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata	95% Güven Aralığı				
				Alt sınır	Üst sınır			
Yaptırım Öncesi Puan Ortalaması – Yaptırım Sonrası Puan Ortalaması	0,09742	0,4554	0,0817	-0,06962	0,26446	1,191	30	0,243

Tablo 5'te 'Yaptırım Öncesi Puan Ortalaması' ve 'Yaptırım Sonrası Puan Ortalaması' şeklinde oluşturulan 2 ayrı seri için bağımlı örneklemler t-testi sonucuna yer verilmiştir. Buna göre, her ne kadar yaptırımlar sonrasında sportif başarıda bir azalma söz konusu olsa da yaptırım öncesi ve sonrası arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir ($t=1,191$; $p>0,05$). Dolayısıyla bu bulgu, yaptırımların sportif başarı üzerinde anlamlı bir etki doğurmadığına işaret etmektedir.

6. SONUÇ

Futbol 21. yüzyılla birlikte en çok izlenen spor türlerinden biri olmasının sonucu olarak kendi ekonomisini yaratmakta ve bu pasta, yayın gelirleri, reklam ve sponsorluk anlaşmaları, maç günü gelirleri, ürün satışları sayesinde her geçen gün büyümektedir. Üstelik, UEFA Şampiyonlar ligi, UEFA Avrupa Ligi gibi spor müsabakalarına katılım sonucunda elde edilecek astronomik gelirler, kulüpleri sportif başarı itibariyle daha da zorlayıcı bir rekabet ortamına itmektedir. Olası gelirlerden mahrum

kalmamak, taraftar baskısı altında zor duruma düşmemek gibi amaçların yanı sıra, kulüp adına yapılan harcamaların yöneticilere çoğu kere hukuki bir sorumluluk doğurmaması gibi nedenlerle futbol yöneticileri kulüpleri bütçelerinin çok üzerinde harcamalara yönlendirerek, kulüplerin büyük borçlara maruz kalmasına sebep olabilmektedirler. Nitekim, birçok kulüp, gelirleri ile borçlarının faizlerini dahi ödeyemeyecek duruma gelmiştir. Bu noktada devreye giren UEFA, 2011 yılında ilk kez hazırladığı Finansal Fair Play yönetmeliği ile bu durumu kontrol altına alarak kulüplerin ayakta kalmasını sağlamayı amaçlamıştır. Bu suretle, bütçenin çok üstünde borçlanmanın ya da yabancı sermaye aracılığıyla büyük paralar harcayarak haksız rekabet yaratan kulüplerin de önünün kesilmesi ve adil oyuna teşvik edilmesi amaçlanmıştır.

Bu çalışmada, Finansal Fair Play kapsamında UEFA tarafından çeşitli yaptırımlara maruz bırakılan kulüplerin, sportif performans anlamında bu yaptırımlardan etkilenip etkilenmediğini ortaya koymak amaçlanmıştır. Sportif başarı ölçütü olarak Ulusal Lig performansları baz alınmış ve UEFA tarafından yaptırım uygulanan 31 farklı kulübün yaptırım öncesi ve sonrası puan ortalamaları aracılığıyla bir değerlendirme yapılmıştır. Elde edilen bulgulara göre, her ne kadar Finansal Fair Play yaptırımları sonrasında sportif başarıda genel olarak çok küçük kayıplar görülse de bu yaptırımların kulüplerin sportif başarısı üzerinde anlamlı bir etki oluşturmadığı sonucuna varılmaktadır.

KAYNAKÇA

Anadolu Ajansı (2013) https://www.aa.com.tr/tr/futbol/rapid-bukrese-men-cezasi/243843 (29.04.2019).

Bbc (2016) https://www.bbc.com/turkce/spor/2016/03/160302_UEFA_gs_men (07.05.2019).

Cambridge University Press (2019) https://dictionary.cambridge.org/tr/ (07.05.2019).

Cnntürk (2014) https://www.cnnturk.com/spor/futbol/uefa-acimadi-3-kulube-finansal-fair-play-cezasi (06.05.2019).

Cnntürk (2018a) https://www.cnnturk.com/spor/futbol/UEFA-acimadi-3-kulube-finansal-fair-play-cezasi(07.05.2019).

Cnntürk (2018b) https://www.cnnturk.com/spor/futbol/UEFA-hangi-kulube-ne-ceza-verdi-iste-ffp-kararlari?page=13 (07.05.2019).

Fanatik (2018) https://www.fanatik.com.tr/UEFA-finansal-fair-playden-en-cok-turk-kuluplerini-men-ediyor-2032275 (27.04.2019).

Futbolingo (2013) http://www.futbolingo.com/haber/79555/panathinaikos-ve-pas-gianninaya-UEFAdan-men-cezasi (06.05.2019).

Haberler.com (2017) https://www.haberler.com/partizan-a-bir-yil-men-cezasi-9153975-haberi/ (23.04.2019).

Habertürk (2015) https://www.haberturk.com/spor/futbol/haber/1022500-kuluplerin-basi-finansal-fair-play-ile-dertte (17.05.2019).

Habertürk (2018) https://www.haberturk.com/salih-ucan-in-takimi-sion-a-avrupa-dan-men-cezasi-1922643-spor (23.04.2019).

Hürriyet (2016) http://www.hurriyet.com.tr/UEFAdan-3-kulube-men-cezasi-40079095 (27.04.2019).

KAP (2014) https://www.kap.org.tr/tr/Bildirim/361911 (27.04.2019).

KAP (2015) https://www.kap.org.tr/tr/Bildirim/438049 (27.04.2019).

KAP (2016a) https://www.kap.org.tr/tr/Bildirim/534557 (27.04.2019).

KAP (2016b) https://www.kap.org.tr/tr/Bildirim/534560 (27.04.2019).

Milliyet (2018a) http://www.milliyet.com.tr/2-5-milyonluk-onay-fenerbahce-2656670-skorerhaber/ (08.05.2019).

Milliyet (2018b) http://www.milliyet.com.tr/UEFA-dan-milan-a-12-milyon-euro---2795199-skorerhaber/ (23.04.2019).

Ntv (2015) https://www.ntv.com.tr/spor/UEFAdan-4-kulube-uyari,y9Kxp2Cijk-Y7zCmD9Q6Og (07.05.2019).

Ntvspor (2012) https://www.ntvspor.net/futbol/besiktasa-avrupadan-men-579e4e69c873cc20ac3c89a9 (07.05.2019).

Ntvspor (2014) https://www.ntvspor.net/futbol/UEFAdan-psg-ve-cityye-agir-ceza-579e2672c873cc3eb42552ad (07.05.2019).

Ntvspor (2015) https://www.ntvspor.net/futbol/UEFAdan-dinamo-moskovaya-ceza-579df55ac873cc40a4678ee2 (07.05.2019).

Özevin, O. (2016) "UEFA Mali Fair Play Düzenlemesinin Avrupa Futbolu ve Türkiye Süper Ligi Dört Büyük Futbol Kulübü Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi", Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 9(44): 1166-1183.

Peeters, T. ve Szymanski, S. (2014) "Financial Fair Play in European Football", Economic Policy, 29(78), 343-390.

Pehlivan, Z. ve Ferhan, K. (2004) "Fair Play Kavramının Geliştirilmesinde Okul Sporunun Yeri ve Önemi", Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 2(2): 49-53.

Sabah (2012) https://www.sabah.com.tr/spor/futbol/2012/12/21/malagaya-sok-ceza (08.05.2019).

Saban, M. ve Demirci, F. (2016) "Finansal Fair Play Ve Türkiye'deki Dört Büyük Futbol Kulübünün Uyum Düzeyinin İncelenmesi", Mali Çözüm Dergisi, (137): 25-49.

Sporx (2014) https://www.sporx.com/UEFAdan-sirp-ekibine-men-geldi-SXHBQ389068SXQ (17.04.2019).

Sporx (2018) https://www.sporx.com/panathinaikosa-avrupadan-men-cezasi-SXHBQ702468SXQ (17.04.2019).

Şen, Ç.S. (2014) "Finansal Fair Play Nedir? Uyulması Gereken Kurallar Neler?", https://tr.eurosport.com/futbol/finansal-fair-play-nedir-uyulmasi-gereken-kurallar-neler_sto4509997/story.shtml (25.04.2019).

Tutar, S. (2018) "Finansal Faır-Play Kriterlerine Uyum Süreci Futbol Kuluplerinin Muhasebe Uygulamalarında Manipülatif Eylemleri Tetikler Mi?", International Journal Entrepreneurship and Management Inquiries, 2(3): 126-138.

Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi (2019) http://www.olimpiyatkomitesi.org.tr/Detay/Faaliyetlerimiz/Fair-Play/28/1 (08.05.2019).

UEFA (2015) https://www.UEFA.com/insideUEFA/disciplinary/news/newsid=2244685.html (07.05.2019).

UEFA (2016) https://www.UEFA.com/insideUEFA/protecting-the-game/club-licensing-and-financial-fair-play/news/newsid=2366661.html (06.05.2019).

UEFA (2019a) https://www.UEFA.com/insideUEFA/about-UEFA/what-UEFA-does/ (24.04.2019).

UEFA (2019b) https://www.UEFA.com/insideUEFA/protecting-the-game/club-licensing-and-financial-fair-play/index.html (25.04.2019).

UEFA (2019c) "The European Club Footballing Landscape, Tenth Edition", https://www.uefa.com/insideuefa/protecting-the-game/club-licensing-and-financial-fair-play/news/newsid=2589785.html (20.05.2019).

View publication stats